

STAJ-YER DEYİP GEÇMEYİN!

Melis Gürsel

Ürkütmemek için, katıksız gerçeği insanın yüzüne 'pat' diye söylemiyorlar önceleri(!)... 'Aman evladım sen hele bir ilk stajını yap, yeraltına bir in, üçüncü sınıfa şöyle bir geç, gerisi kolay'...

Alakasız yok. Kanmayın, şahsen ben de bu tesellilere kanıp, dedim 'tamam yeraltına indik, madencilğe girizgahımızı en afillisinden yaptık. Bunun bir de yerüstü boyutu var ki; buna da ikinci staj diyorlar. Bulması ayrı dert, yapması ayrı(!). Başvurursun seni beğenmezler, başvuramazsın 'yok illa bizde gelsin yapsın çocukcağыз 'derler (eee, her stajyere nasip olmuyor bu tabii,..., duygu sömürsü yapmak gerekiyor biraz, oysaki ' tüh kendime staj yeri bulabilseydim ne de sağlam bir madenci olacaktım' şeklindeki alıntılar aralara serpiştirmek gerekmiyor değil hani:). Tutuyor, tutmuyor,..., amma ve lakin fabrika stajımızı ayarlıyoruz ('ayarlıyoruz' derken çoğul konuşuyorum, çünkü; insan tek başına Ankara yakınlarında, görmek istediği taşlara, makinelere sahip 'ha' deyince bir fabrika bulamıyor). Haliyle bu stajı bulmak da emek istiyor, yetmiyor üstüne bir de senkronize ekip çalışması gerektiriyor.

'Senkronize staj yeri bulma' ekibimizi, hocalarımızı, desteklerini bizden esirgemeyen arkadaşlarımızı hayal kırıklığına uğratmamak için (okul için hazırlanması gereken staj defteri, raporu, ödevi vb. nin omuzlarımda yaratmış olduğu ağırlık bilinciyle önceden elime tutuşturulmuş mermer ve granit makineleri tezleri eşliğinde tam teçhizat hazırlanıp fabrikaya gidiyorum. 'Tam teçhizat cevât kelle' modunda dolaşmamın sebebi; her ne kadar etrafta mermerci olacağım diye slogan atsam da; yolda görsem tanımaz halde, bırakın tanımayı mermerle graniti ayır edemez durumdaydım. Sağ olsun, staj yaptığım yerdeki mühendis beylerin sayesinde (!), hiç olmadı bir iki granit adı sayabiliyorum, yetmiyor artık birde; orda burada gördüğüm granitlerin çıkarılmasından, kesilmesinden, cilasına varana kadar anlatma cüretini haddimi aşarak gösterip, etrafımdaki alakasız meslek gruplarına men-sup birçok arkadaşımı canından bezdiriyorum.

(Hastalık gibi bir şey, bir saatten sonra, her gördüğüm taşı granit zannetmeye başlamıştım, semptomlar kendiliğinden geçer diye artık canlarından 'özenle' bezdirdiğim arkadaşlarım kendi halime bırakıyorlar(!)).

İşin mübalağa kısmı bir yana, tabii ki bir aylık bir süre zarfına mermer ve granit madencilğini sığdırmanın bir mümkünatı olmasa da, şöyle bir ders çıkarmalıyız ki; verimli bir staj için üç safha gerekmektedir: A-ön hazırlık,..., B-staj esnası,..., C-staj sonlandırma safhası

Ön hazırlık; öyle adım bile telafuz edemediğin makineleri görünce afallamamak için alınacak önlem paketi(!) yani kamuoyu araştırması yapıp bir iki asistan tezi ödünç alınacak.

Staj esnası safhası; kısım şefinin sözünden çıkılmayacak(!), 35 derece öğlen sıcağında stok sahasında çıkarılan metrajlar ve sonucunda oluşan tabiri caizse 'amele' yanıklarından söylenilmeyecek, öğretilen taş isimleri 'şans kapıyı çalınca' da ki gibi özenle hafızada tutulacak, her makinenin operatörüne sorulan irili ufaklı sorularla operatörler ve mühendisler çileden çıkartılacak, (bunların hepsi öğrenme hevesli bir stajyer olmamdan kaynaklanmaktadır, yoksa hiçbir kötü niyet gözetmemişimdir (!))•

_Staj sonlandırma(sonlandırmaya en sonunda nail olma)safhası; ki bu safha sonda yer alsada en önemli safhadır aciz bir stajyerin stajyerlik hayatında^). Bir stajın yegane can damarını oluşturan 'staj defterini' oluşturmak için toplanan, (ya da dilenilen) verilerden oluşmaktadır. Her şeyden önce defteri oluşturmak ve veri toplama zanaatı için strateji belirlemek gerekmektedir, öyle 'ha' deyince olacak bir şey değil, koca fabrika, bir sürü taş,..., yazacak, öğrenilip hazmedilecek dile kolay onlarca şey tabii.

Her şeye rağmen bana ve ahret sorularına büyük bir sabırla katlanıp, bir şeyler öğretmek için çabalayan herkese teşekkürlerimi sunmalıyım sanırım; staj deyip geçmeyin, karşınıza benim gibi bir stajyer çıkabilir(!) uyarıyorum....

BARIŞI KURAN KENT HATTUŞAYA

Ahmet İlbars / Maden Mühendisi

Senin Çorum topraklarında olabileceğinden ne coğrafyacı Strabon ne tarihçi Herodotos ne de gezgin Evliya Çelebi söz etmiş. Biz Çorumlu kentdaşlarımız ise; Hayali'nin "Ol mahiler ki derya içredür deryayı bilmezler" dizesinde belirttiği gibi çok yakın zamana kadar senden hiç habersiz yaşayıp gitmişiz. İyi ki bir gün, meraklı bir Fransız gezgin olan Charles Texier gelip de sana dokunmuş. Dokunmuş ama senin Hattuşa olduğunu bilmeden dokunmuş. Ancak bu dokunuş öyle bir işe yaramış ki; seni keşif için bilim adamlarına iyi bir ipucu olmuş. "İşte burası Hattuşa'dır" diyerek sana ilk kazmayı vurmaya ancak yüzyıl önce başlayabilmişiz. Uygarlığının sınırlarına erişmek için yüzyıldır kazıyoruz seni. Kim bilir? Belki de bir yüzyıl daha kazmaya devam edeceğiz. Yüzyıldır her kazmanın ucunda, sanki seni gösterecek bir aynanın kırık parçalarını yollamıştın bize. İşte bu parçaları birleştirdiğimde aradan 3500 yıl geçmesine karşın hala sırlan dökülmemiş muhteşem kristal bir ayna gibi duruyorsun karşımda. Sana her baktığımda; kendimi, kentimizi, ülkemizi ve dünyamızı daha önce hiç görmediğim bir gözle görüyorum. Üzerine düşen bütün ışınları hiç yutmadan yansıtıyorsun. Sanki istiyorsun ki; hiçbir şey karanlıkta kalmasın, görülsün, anlaşılsın, yeniden düşünülüp yorumlansın. İşte ben de sana bakıp yazmaya çalışarak bunu yapmaya çalışıyorum.

Şairin nehir şiirinin üç ayrı yerinde sana rastladığımda, içimi sonsuz bir sevinç kapladı. Hattuşa'yı süre taşıyan ikinci bir şair daha keşfetmiştim. Sevincim hem senin adına hem de şiir admayı. Şöyle akıtıyordu

şair şiirini: "...damlanın damlayı itişidir bu/dalganın dalgaya bindirişidir/ellerim lagaş'tan hatuşaş'tan geliyor/sesim benim/gılgamış'tan homeros'tan dedekorkut'tan... lagaş'tan yürü beri/kargamış'a alaca'ya boğazköy'e var/ivriz'de kayalarda yürüyüp durur bakhos/bir elinde balın üzüm salkımı/bir elinde başaklar... ben belki de bir Hitit sürgünüyüm/çözülmemiş yazıların üzgünüyüm belki de/lagaş'tan çıktım yola hatuşaş'ta yürüyorum kabartmalarda boğazköy'de kargamış'ta/ kesinlikle asyalıyım" '

Doğrusu bu dizeleri okuyuncaya kadar kültürel genlerimde senden ne kadar izler taşıdığımı sorgulamak hiç aklıma gelmemişti.

Bir kültürü uygar kılan öğelerden en azını; yazının kullanımı, kentleşme, yaygın bir siyasi örgütlenme, ekonomik hayatta iş bölümü ve uzmanlaşma olarak sıraladığımızda bütün bunların sende var olduğunu, dahası da seni bir kent krallığı merkezinden bir imparatorluk merkezine yükseltebilecek kadar coğrafi ve tarihi güçlükleri yenebilecek kapasitede yaratıcı güce sahip bir insan potansiyeline sahip olduğunu düşünüyorum.

Uygarlık kavramının içeriğini; hoşgörü, barış, insan hakları, kadın erkek eşitliği, hukuk ve adalet, adil bir ekonomik paylaşma, düşünce özgürlüğü, "öteki"ni kabul etme, insanlık adına felsefi sorgulaması yapılmış bilim ve teknolojik ilerleme, sorun çözme disiplini, yaratıcılık, ağaç, çiçek, yeşillik, temiz su, temiz hava, düşük entropili bir yaşam (daha az tüketerek doğayla daha uyumlu bir yaşam), gönüllü sadelik ve bunun gibi

daha bir çok ölçütlerle kavramaya çalıştığım da 3500 yıl önceki Hattuşa kent yaşamından görece olarak geri olduğumuz yanlar buluyorum.

Dünya Uygarlığı adına, teknolojik gelişmeye koşut bir insanlaşma sürecine geçilemedi hala. İnsanlık henüz "sahip olmak" tan "olmaya" giden yola giremedi. Onun içindir ki savaşlar bir türlü bitmiyor. Bugün teknoloji sayesinde çoğunluğun paylaşmadığı konforlu bir yaşamdan söz edilebilirse de henüz uygar bir dünya kurabildiğimizi söyleyebilmemiz çok zor.

"Bir şey söylediğim zaman, söylenen o şey anında ve kati olarak ehemmiyetini yitiriyor. Bir şeyi yazdığım zaman da öyle; ama yazılan şey, bazen yeni bir ehemmiyet kazanıyor"² diyen Franz Kafka'yı doğrularcasına Çinlilerin kağıdı icadını beklemeden, sözü kile kazıyıp pişirerek 3500 yıl sonrasında bütün insanlık için "yeni bir ehemmiyet" kazandı. 2001 yılında müzelerimizde korunan 30.000 örnekten oluşan Hattuşa çivi/yazılı tabletler arşivin, UNESCO'nun "Dünya Belleği Listesi" ne geçti.

Her şeyi yazıya geçirmiş olman, çok önemli bir özelliğin, "yazmak" bir iletişime; bu iletişimi, yazılı tabletlerle sanki sonsuza taşıyordun. Bize gelince; yazıya, iletişime, yarınlara ve sonsuzluğa senin kadar önem vermediğimiz için kalıcı olan "yazının değil de "uçan söz" ün peşindeyiz. Bu yüzdendir ki; ismini senden alarak Çorum'da bir aylık kültür ve sanat dergisi olarak çıkartılmaya çalışılan "Yazıhkaya Dergisi" de ancak 7. sayısına kadar yaşatılabildi.

Kentimiz hayatımız. Kentimizi kurarken, hayatımızı da kuruyoruz. Bu gerçeği çok iyi bilerek doğanın diline ve gücüne kulak verip kendini; surların, sur kapıların, tapmakların, sarayın, yamaç evin, su havuzlarınınla organize ederek öylesine güzel yerleştirmişsin ki kayalar üstüne, sana hayran olmamak elde değil.

Özellikle Büyükkale'deki Kral Sarayı'nı az engebeli dört yanı sarp kayalık bir düzlüğe yerleştirerek hem kendini dışarıdan gelecek düşman saldırılarına karşı hem de sel ve deprem gibi doğal felaketlere karşı kolayca korumuşsun. Kayalar üzerindeki bu yapılanma, sana tinsel değerleri de sağlamış. Çünkü sen, kayaları tanrıların tahtı olarak bilirsin. Böylece hem tanrılara yaklaşmış, onlardan güç almış hem de bağımsız-

lığını ve gücünü pekiştirmişsin.

Bize gelince, bir kere makro planda büyük bir şehirçilik yanlışı yapmışız. Ve yapmakta da ısrar ediyoruz. Kayanın, kaya mekaniğinin, zeminin yapıyla olan can bağı göz ardı ederek; kayalık sağlam araziler, yamaçlar, kıraç topraklar dururken çok uzun süreçlerle oluşan alüvyon toprakların oluşturduğu en verimli ovalar üzerinde kentleşmişiz. Ovalar, beton yığımlarıyla dolmuş. Böylelikle yoğun yağın yağmurlarla gelen sel felaketlerine, 4-5 şiddetindeki depremlerde bile telafisi mümkün olmayan maddi, manevi bir çok zarara ellerimizle davetiye çıkartmışız. Bu günde hala daha birkaç yıl önce büyük bir deprem felaketiyle gündeme gelen göstermelik zemin etütleriyle; tasarımından yapımına kadar her türlü girdinin niteliğinden taviz verilerek; insanı insana, insanı doğaya yabancılaştıran

8-10 katlı, estetik kaygısı taşımayan apartmanlar dikmeye devam ediyoruz.

Ne yazık ki; uygarlığın diğer öğelerinde olduğu gibi kentleşme konusunda da senden hiç nasip almamış, aşılammışız.

Çocukluğumun sinemalarında izleyip de hiç unutamadığım filmleri hatırlıyorum: Benhur, Spartakus, On Emir, Nuh'un Gemisi, Cle-

opatra... Geçtiğimiz günlerde bu filmlere bir de "Troya" filmi eklendi. Film Homeros'un İlyada'sındaki "Troya Savaşı"nı anlatıyor. Savaş senin çağdaşın olan Troya VI'da³ geçiyor. Yıllar önce gördüğüm Troya kalıntıları, zihnimde anlamlı bir bütün oluşturmamıştı. Oysa şimdi karşımda ete kemiğe bürünmüş bir Troya vardı. Filmi izlerken, hep seninle benzerlikler kurmaya çalıştım. Troya ve Hattuşa... İnsanların giysileri, takıları, savaş arabaları, ok ve yayları, tanrı heykelleri, şehrin surları, sur kapıları sana benziyor muydu acaba? Diye sordum kendime. Çok yakın benzerlikleriniz olmasa da en azından Tunç Çağı'nın ortak özelliklerini taşıyacağınızı düşündüm. Üzerinde; arkeologların taşlarla işaretledikleri plan görünüşlü surların, seni üç boyutlu olarak algılamama yetmemişti. Oysa surlarını; Troya'nın surlarına benzeterek, şimdi seni çok daha görkemli olarak algılayabiliyordum. Hektor; karısına eğer savaştan sağ çıkamazsa yanına alacağı yakınlarıyla birlikte onları İda Dağı'nın eteklerine ulaştırarak gizli geçitten söz ederken; bende zihnimin bir köşesinde senin

KÜLTÜR-SANAT

Sfenksli Kapı'ndan geçip, Yerkapı'ya geldim. Kilit taşlarla örülü tünelden geçerek, saldırı merdivenlerine tırmanmaya başladım. Senin savunma strateji ve taktiğinin ne kadar gelişmiş olduğunu, işte ancak şimdi anlayabilmiştim.

Yerkapı deyince aklıma geldi. Burada, 2001 Haziran'ında bir Hitit Festivali etkinliği olarak, Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası tarafından günbatımını izleyen bir zamanlama içinde, muhteşem biraçık hava konseri verildi. Unutamadığım harika bir gündü. Mutlaka senin de kulakların çınlamıştır.

Büyük Kraliçe Puduhepa'nın akılcı ve cesur bir kararlılıkla kadınları koruduğu, dul kadınlar ve çocuklarına iş alanı hazırladığını⁴; diplomatik yazışmalarda ve devlet antlaşmalarında bağımsızlığını ve Büyük Kral'a eşitliğini kanıtlayan kişisel mührünü kullandığını⁵; gerçekten yetkileri büyük bir "kadın efendi", çok hırslı ve güçlü bir tavananna⁶ olduğunu öğrendiğimde hem kraliçeni hem de senin kadınları erkeklerle eşdeğerde tutan uygar anlayışını bir kez daha takdir ettim.

"Hititler" ve "Anitta'nın Laneti" adlı belgesel filmlerin çekildi. Seni anlayıp, anlatmaya çalışan çok güzel, çok emek verilmiş filmlerdi. Ancak belgesel filmler dışında seni anlatan; Troya filmi gibi edebiyatın içinden çıkan bir film, bir dans yada bale gösterisi yada bir tiyatro oyunu henüz yapılmadı. Ama sana iyi haberlerim de var: Geçen yıl piyanist-besteci Tuluyhan Uğurlu, Hitit Festivali için yazdığı "Hattuşa" isimli eserini piyanoda seslendirdi. "Zaten Puduhepa için kalemler çoktan yontuldu."⁷ diyen bilim kadınılarımız Prof. Dr. Muhibbe Darga'nın Hitit Kraliçesi Puduhepa'nın yaşamını kaleme almak istediğini; oyun yazarımız Murathan Mungan'ın da Puduhepa için bir oyun yazmayı düşündüğünü⁸ öğrenmiş bulunuyorum.

Çorum Müzesi Arkeoloji Salonu'nda kaldırım taşlarının altından geçen pişmiş topraktan yapılmış sana ait kanalizasyon döşemesinin bir rekonstrüksiyonunu gördüm. Her bir toprak künk üzerine açtığın delikleri bir taşla kapatarak, olası bir arızada, temizlik ve onarımı gerçekleştirmenin çok kolay bir yolunu bul-

muşsun. Birbiri içine geçmiş toprak su künkleriyle, kent içinde hem temiz suyu dolaştırıp hem de atık suyu sokak altındaki kanalizasyona bağlayışına hayran oldum. Temizlik ve hijyene çok önem verdiğini gösteren bu altyapı anlayışın çok uygar bir kent olduğunun en büyük göstergelerinden biriydi.

Oysa bugünkü Çorum kentimizin ilk kanalizasyon şebekesinin bundan ancak 67 yıl önce merhum Belediye Başkanımız Dr. Pertev Kalelioğlu'nun girişimleriyle bir Macar firmasına yaptırıldığını⁹ düşünerek başka illere göre ne kadar ileri olduğumuzu anlatıp övünürken; 3500 yıl önceki sende gördüğüm bu muhteşem altyapı örneğine bakarak da bugün ne kadar yerinsek o kadar yeridir diye düşünüyorum.

Yukarı şehirdeki Güney Havuzları'nda; gerek yer seçimi, gerekse tasarım ve işlevleri açısından değerlendirildiğinde olağanüstü yapılar ortaya çıkıyor. Havuzların buharlaşmayı en aza indirmek için dar ama çok derin oluşları ile bir tek büyük havuz yerine beş küçük havuza bölerek herhangi bir kaza anında riski de bölmek¹⁰ isteğinin çok akıllıca bir düşünce. Böylelikle ancak uygar bir kente özgü olabilecek "lojistik" ve "risk analizi" kavramlarını da geliştirmiş olduğun görülüyor. Doğrusu çok akıllı bir kentsin.

"Kapıların söve taşlarını gösterdi ve kapılar her akşam görevliler tarafından sıkıca sürgülenir, mühürlenir, sabahleyin de yine görevliler tarafından mühürleri kontrol edilerek açılıyormuş." dedi"¹¹ Seninle ilgili aramalarım sürerken; altını çizerek okuduğum bu alıntıda, uygarlığını ele veren iki ipucu vardı: "Kapıların söve taşları" ve "kapıların mühürlenmesi". Günlük yaşamında çağma göre hem çok ileri bir teknik hem de çok ileri bir yönetim anlayışının ifadesiydi bunlar.

Sana yaptığım gezilerde; dışarıdan görülemeyen kapıların söve taşlarına açılan deliklerle, Büyük Tapınak'ta gördüğüm taştan duvar kaideleri üzerindeki delikleri açan yaratıcı insanların hep merak etmişimdir. Hitit Taş Matkabı'nı¹² ilk kez bulan iki kardeşin, Kral Labarna tarafından birer at ve birer gümüş kupa ile ödüllendirildiğini¹³ öğrendiğimde; uygarlığının temelini yaratıcı düşünceye sahip insan

gücüne ve onları destekleyen yönetim anlayışının yüceliğine bağlı olduğunu görerek sana bir kez daha hayran oldum. "Kapıların mühürlenip kapatılması, mühürlerin kontrol edilerek açılması" işlemiyle kaçınılmaz bir yönetim fonksiyonu olan "denetimi" yerine getirmiş oluyordun. Bugün ülke yönetiminde "denetimin önemini" senin kadar iyi anlayamadığımız için; çöken binaların altında kalan insanların acıları ile batık bankaların yol açtığı sıkıntılar bir türlü bitmek bilmiyor.

Bahçeli tek katlı, en çok iki katlı ahşap evleriyle insanların komşuluk edebildiği; parke taşı döşeli sokaklarında çocukların trafik canavarından korkmadan oynayabildiği; bugüne göre daha alçakgönüllü, daha yatay bir toplum hayatının olduğu eski Çorum günlerinde: Anneler akşam olup da, sokaktaki oyundan bir türlü kendilerini alamayan çocuklarına "yerler mühürlendi" diye seslenerek, onların evlerine dönmeleri için çağrıda bulunurlardı. Çorum'un tarihsel kent kimliğine duyarlı bir yazarımız "Yerler Mühürlendi" başlıklı yazısında¹⁴; senin "kapılarını mühürleme bilinci"nin zaman içinde değişerek annelerimizin bilincine "yerler mühürlendi" olarak sızışını, şaşırarak nasıl fark ettiğini anlatıyordu. Bu değişim senden kalan kültürel bir iz olarak fark edilişi çok sevindiriciydi.

"...çiğdem çiçeğinin mart ayında açmasıyla birlikte Hititlerde 'antahşum' bayramı yapıldığını ... / Benim görüşüm, 'antahşum' eşittir 'Körimen'se çiğdem bayramı. Çünkü onların bahar bayramı martta, çiğdemlerin çıktığı ay da mart... / Antahşumlu ekmek yapılıyor... / Anadolu'da çocukların çiğdem köklerini çıtır çıtır yediğini de biliyorum."¹⁵ Sana ilişkin bu bilgileri okuduğumda; yine çocukluğumun o eski Çorum günlerinde, mahallenin çocuklarıyla yaptığımız "çiğdem gezme-leri"ni hatırladım. Baharın geldiğini haber veren çiğdem çiçekleri çıktığında; mahallenin çocuklarıyla kırlardan çiğdem çiçekleri toplar ve "çiğdem çiçekcik, ebem küçücük, verenin oğlu olsun, vermeyenin kızı olsun." diyerek kapı kapı dolaşır; her eve birkaç çiğdem

çiçeği vererek; karşılığında yağ, bulgur, kavrulmuş kıyma alırdık. Sonra da içimizden birinin evinde toplanır, topladığımız malzemelerle evin ebesine içine çiğdem köklerinin de katıldığı "çiğdem aşını pişirttiren, hep birlikte afiyetle yerdik. Günümüzün kent yaşamında kaybolan bu geleneğin, senden kalan bir başka kültürel iz olarak çocukluk günlerimde yer edişini anımsamam, benim için ayrı bir sevinç kaynağı oldu.

Senden aldığımız Hitit isimlerini otellere, lokantalara, otobüs işletmelerine, şirketlere, festivallere verdik.

Otel Anitta, Otel Pithana, Tuthaliya Restaurant, Labarna A.Ş., Hitit Gıda, Hattuşaş Turizm, Hitit Festivali gibi. Senin insanlarına verdiğin isimleri, bizler şimdilik cansız varlıklara veriyoruz. Üzülerek söylemeliyim ki; insan isimleri konusunda, biraz çekingen ve tutucuyuz. Henüz milattan önceye geçemedik. İnaniyorum ki; uygarlığını soyut kültür mirasınla daha çok algıladığımızda kızlarımıza Puduhepa, oğullarımıza Hattuşili ismini severek koyacağımız günler de gelecek.

Bunların içinde; Hitit Festivali, etkinlikleriyle senin uygar ruhunu en çok hissettireni. Bu festival, Çorum'un Dünya'ya açılan penceresi. Uluslararası Hititoloji Kongresi gibi bilimsel bir toplantıdan; dünya halk danslarına; piyano ve keman resitallerinden oda müziği yarışmasına kadar geniş bir yelpaze içinde yapılan etkinliklerle; Çorum halkı, kültür ve sanatla daha çok kucaklaşıyor. Bir gazete haberinde; çift başlı lirin ilk kullanımının ve ilk oda müziği icrasının Hititler'e ait olduğunu okumuştum. Düzenleyenler bu bilgiye sahip olmalı ki -yanılmıyorsam 2001 yazıydı- Çorum'da oda müziği dalında bir yarışma düzenlendi. Kentimiz Çorum adına onur vericiydi.

Muhteşem Hattuşa Kenti; seni bugünkü aklımla somut, soyut bütün kültürel mirasınla yeniden algılayıp, yeniden düşünmeye çalışırken; bundan 30 yıl önce Çorum Binevler Yapı Kooperatifi'nin hazırlattığı bir araştırmada rastladığım şu öneriyi, şaşırarak ve büyük bir sevinçle okudum: "Uygarlık tarihinde bilinen ilk yazılı antlaşma olan Kadeş Antlaşması'nın bir metni

KULTUR-SANAT

Boğazköy Tablet Kütüphanesinde bulunmuştur. Bütün dünyanın ilgisini bu çok eski uygarlık yöresine çekebilmek için Çorum İl Merkezi'ne bir 'Dünya Barış Merkezi'nin kurulması önerilmektedir. Bu merkez, sembolik anlamda bir kuruluş olmakla kalmamalı insanlar arasında kültür alışverişinin yapılarak ilişkilerin kuvvetlendiği, ortak insancıl değerlerin ve evrensel yaratıcı gücün ortaya çıkarıldığı bir Uluslararası Kültür ve Sanat Merkezi olmalıdır. (Bu merkezin yeri Çorum İl Merkezi Sentez Haritası No. Vde tarafımızdan önerilmektedir.) Böyle bir merkez hem Çorum çevresini eski uygarlık çağlardaki canlılığına kavuşturacak, hem de Çorum İl Merkezi'ni turistik bir merkez haline getirecektir. Barış alanında sembolik bir çaba olarak da Boğazköy Müzesi'ndeki Kadeş Antlaşması'mn asıl metninin büyük bir kopyası ile metnin bütün dünya dillerine çevrilmiş şeklinin bulunması önerilmektedir."¹⁶

İlk bakışta ütopyik bir düşünce gibi görünen bu öneri öncelikle Çorum'da oluşturulacak "çekirdek bir duyarlılık grubu"nun önderliğinde UNESCO*, ICOMOS**, Dünya Barış Konseyi, Uluslararası Kriz Grubu, Barış Derneği, Demokrasi Vakfı, Tarihi Kentler Birliği, Çekül Vakfı***, Beyaz Nokta Vakfı, "barışı" besleyen

bir unsur olarak uluslararası ve ulusal arkeoloji, kültür ve sanatla ilgili çeşitli kuruluşların işbirliği ile ele alındığında "Dünya Barışı" ve "Çorum Uygarlığı" adına sinerjik bir etkinin yaratılacağına gönülden inanıyorum.

Tarihsel bir veri olarak belleklerimizde yer eden "Kadeş Barış Antlaşması" her geçen gün bir kaosa doğru sürüklenen insanlığın kurtuluşu için "dünya vatandaşlığı" ve "dünya barışı" kavramlarının filizlenip büyümesinde bir esin kaynağı olacaktır.

Daha şimdiden "DÜNYA BARIŞ ve KÜLTÜR MERKEZİ"nin duvarlarından birinde Melih Cevdet Anday'm "Kadeş Savaşı" şiirinin anıtsal bir resmini görür gibiyim: "Asi Irmağı'nın bir yanında Muvattali ayakta, askerleri arasında. Durmuş bakıyordu kıpırdamadan / Irmağın öbür kıyısında Firavun Ramses, savaş arabasına çıkmış, gözlerini dikmiş karşıya / İşte bütün bildiğimiz bu / Gerçi tarih uzun uzun anlatır, ama bu bakış kalır, kalsa kalsa"¹⁷

"İki kral arasında yapılan antlaşmada insiyatif Hititler'dedir. Antlaşmanın iç yazılımını Hititler HATTUŞA'da hazırlamıştır."¹⁸ Bu bağlamda seni "Barışı Kuran Kent Hattuşa" diye selamlıyor, sonsuz saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

¹ Hasan Hüseyin, *Ağlasun Ayşafağı, Bütün Şiirleri 6* (Ankara: Bilgi Yay. Aralık 1987), sh.9-96-328

² Ali Ünlü, *Vecizeler Öğütler Parolalar*, (İstanbul: Şule Yay. Aralık 2002), sh.473

³ Celal Tuna, *Mağaradan Kente, Cilt 1*, (İstanbul: İletişim Yay. 2000), sh.1 16

⁴ "Muhibbe Darga Kitabı" Arkeolojinin Delikanlısı, Söyleşi: Emine Çaykara, (İstanbul: T. İşbank Kültür Yay. Ocak 2003), sh.265

⁵ Dr. A. Muhibbe Darga, *Eski Anadolu'da Kadın*, (İstanbul: İst. Üni. Ed. Fak. Yay. No. 2033, 1984), sh.101

⁶ Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, (Ankara: Tübitak Popüler Bilim ve Kültürel Kitapları 67, Nisan 2002), sh.1 19

⁷ "Muhibbe Darga Kitabı" Arkeolojinin Delikanlısı, Söyleşi: Emine Çaykara, (İstanbul: T. İşbank. Kültür Yay. Ocak 2003), sh.386

⁸ www.inilliyet.com.tr/2002/05/13/sanat/vazmungan.html-"Kaderi Doğru Zamanda Çizmek"

⁹ Çorum Haber Gazetesi, 23 Mayıs 2002, sh.5

¹⁰ Jürgen Seeher, *Hattuşa Rehberi - Hitit Başkenti'nde Bir Gün*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2002) sh.48 "Muazzez İlmiye Çığ, *Hititler ve Hattuşa*, (İstanbul: Kaynak Yay: 307, Eylül 2002) sh.39

¹¹ Jürgen Seeher, *Hattuşa Rehberi - Hitit Başkenti'nde Bir Gün*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2002) sh.17

¹² Mahfi Eğilmez, *Anitta'nın Laneti*, (İstanbul: Om Yayınevi 2001) sh.37

¹³ Gazanfer Eryüksel, "Yerler Mühürlendi" Çorum Haber Gazetesi, 11.04.2002

¹⁴ "Muhibbe Darga Kitabı" Arkeolojinin Delikanlısı, Söyleşi: Emine Çaykara (İstanbul: T. İşbank. Kültür Yay., Ocak 2003) sh.237-238

¹⁵ Çorum Bir Toplu Konut Uygulaması, Mimarlar: Altuğ & Behruz Çinici, (Ankara: Ajans Türk Matbaacılık, Aralık 1973), sh.213

¹⁶ Melih Cevdet Anday, *Sözcükler - Bütün Şiirler*, (İst: T. İşbank. Kül. Yay: 188,1979), sh. 79

¹⁷ Sedat Alp, *Hitit Güneşi*, (Ankara: Tübitak Pop. Bil. Kitap. 179, Temmuz 2003), sh.66

* UNESCO: *Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kuruluşu*

**ICOMOS: *Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi*

***Çekül Vakfı: *Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Değerlendirme Vakfı*

FRIGYA UYGARLIĞI

Duygu Altan /Arkeolog

Frigler M.Ö 1190 yıllarında Anadolu'ya gelen Hint-Avrupa kökenli boylardan biridir. Ancak siyaset tarihinde boy göstermeleri M.Ö 750'den sonradır. Kral Midas döneminde (M.Ö 725-675) en parlak devrini yaşamış ve tüm Orta ve Güneydoğu Anadolu'ya egemen olmuşlardır.

Friglerin, Anadolu'da benimsedikleri en eski ve en kendisine özgü dini "Ana Tanrıça ya da Kibele Kültü"dür. Kibele kutsal alanları genellikle dağlardaki kayalıklara yapılmıştır.

KAYA ANITLARI (ESKİŞEHİR VE AFYONKARAHİSAR)

Eskişehir ve Afyonkarahisar arasındaki kutsal platoya MÖ 8-6 yüzyıllar arasında tanrıçanın tapınaklarını temsil eden kaya anıtları yapılmış ve Friglerin Kibele'ye ne derece önem verdiklerinin en güzel kanıtı olmuşlardır.

Bu anıtların üzerinde bazen geometrik bazen bitkisel bazen de hayvan motifleri bulunur. Bu kaya yüzeylerinden en ünlüsü Midas adını içeren Frigce yazıtı nedeniyle Midas Mezarı denen 17 metre yüksekliğindeki Yazılı Kaya Anıtı'dır. Ancak bu anıt bir mezar olarak değil yine bir tapınma cephesi olarak kullanılmıştır. Diğer Frig oyma kaya cephelerinde olduğu gibi MÖ. 8. yüzyılın 2. yansına ait olan bu Midas Anıtı'nın da yüzü doğuya bakar.

Bir kaya yüzeyinin tepeden aşağıya doğru işlenmesiyle oluşturulan süslü cephe Semerdamlı bir Frig tapmağının ön kesimini temsil eder. Bu cephenin en önemli bölümü tanrıça heykelinin içinde durduğu kapı biçimindeki bir kaya nişidir. Bu anıt Friglerin büyük Tanrıçası "Kibele" adına yapılmış bir kutsal alandır. Bu nedenle burada Kibele'ye ait bir heykelin durduğu sayılır.

Midas şehrindeki öteki anıtlardan Bitmemiş Anıt ve cephesindeki MATEPAN APEZASTİN

biçimindeki Frigce yazıtı nedeniyle "Arezastis Anıtı" denen kaya cepheleri ilginç özellikleri ile Kibele'ye gösterilen öneme tanıklık eder.

Arslankaya Anıtı'nda tanrıça kanatları iki yana doğru açılmış tapmağın içinde iki aslan arasında durur biçimde betimlenmiştir ve bu tür kaya cephelerinin işlevi sorununa da açıklık getirir. Bu kaya cepheleri çoğunlukla tam olarak bitirilmemiş şekilde kisten eksik bırakılmışlardır. En ünlü Midas Anıtı örneğinde bile alt kısım işlenmemiş kaba bir halde bırakılmıştır. Buna Frig dinsel düşüncesinin ne derece etkili olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte kusursuz eserin yalnızca tam elinden çıkacağı felsefesinden hareketle günümüzde bile eserlerini hiçbir biçimde tam olarak bitirmeyen Kütahyalı çini ustaları ile aynı bölgede yaşamış Frig sanatçıları arasında geleneksel bir bağ olduğu düşünülebilir.

Friglerin kayalara oyulmuş diğer bir dinsel yapı türü de çoğunlukla doğuya bakan merdivenlerdir. Bir çeşit oturma yerine doğru çıkan bu merdivenlerin sunak olarak kullanıldıklarına inanılır. Ancak bunların tanrıçanın oturması için hazırlanmış sembolik tahtlar olması olasıdır.

KAYNAKÇA

UÇANKUŞ Hasan Tahsin - *Bir İnsan ve Uygarlık Bilimi/Arkeoloji - Kültür Bakanlığı Yayınları - 2000*
AKURGAL Ekrem - *Anadolu Kültür Tarihi - Tübitakyayınları - 1997*

MADENCİ SAMİ BEY (*Bir meslek anısı*)

Faik Yazıcı /Maden Mühendisi

Anadolu'nun güney-batısı çok geniş bir peridotit formasyonu ile örtülüdür

Fethiye, Köyceğiz, Acıpayam, Beyağaç ilçeleri sınırları içerisinde ekonomik değeri olan ve yıllardan beri çalışılan kromit yatakları bulunmaktadır. Bunların dışında, bir büyüklüğü olmayan yüzlerce kromit mostrasına rastlanmaktadır. Çevrede pek çok madenci bulunur. Sahanın neredeyse tamamı aramalara kapalıdır. Belli-başlı birkaç işletmenin dışında, saha sahiplerinin tamamı maden ocağı açacak ekonomik güce sahip değildir. Çevrede çalışmakta olan işletmelere sahalarını iyi bir şartla devretmenin peşindedirler. Bu sebeple sık sık işletmeleri dolaşır, sahalarındaki madenin görülmesini isterler. Bir kısmı da işletme sahibine ait sahada bildikleri cevher mostrasının müjdesini verirler. Köylüyle, avcıyla, çobanla yakın ilişkileri vardır. Çok yer bilirler. İşletmede yeni bir mühendisseniz, hele yetkili biriyiseniz müjdeciniz o nisbette çok olur.

Etibank'ın Üçköprü İşletmesi'nde etüt başmühendisi iken pek çok madenci tanıdım. Onların hiç birini geri çevirmez, nerede maden göstereceklerse anlaşıp, oraya mutlaka giderdim. Bu sayede hem geniş bir alanı tanımak olanağınız olur, hem de içinizde bir ümit ışığı kıvılcımlanır.

Üçköprü sahalarında çalışılmaya başlandığı 1960 yıllarında mostra göstereni işe alacağımızı duyurmuştuk. Bazılarının çuvallarla maden taşıyıp toprağa gömdükleri, maden bulduk diye bize gösterdikleri de olmuştur. Bunlar madenci değil, işe girmek isteyen köylülerdi.

Madenci Sami Bey tanıdığım madencilerden farklı bir kimseydi. İlk tanıştığımızda elinde bir mektupla gelmişti. O sırada özel bir şirkette çalışıyordum. Şirket merkezinden bana gelen mektupta Sami Beyin Yeşilova'da sahası olduğu, sahada çıkmış madeni bulunduğu, numune alınması ve miktarının tayini isteniyordu.

Hafta sonu onu Denizli'den aldım, madenin bulunduğu sahaya gittik; numune aldık ölçüm yaptık. Düşük dereceli bir cevherdi. Zenginleştirmeye uygundu. Bir yazı ve numune ile genel müdürlüğe yeniden gitti. Anlaşmışlar,

madeni satın almıştık. Taşıttı, kantardan geçirerek işletmeye teslim etti. Bu sırada işletmede birlikte kaldık.

Elli-ellibeş yaşlanıyordu. Hoşsohbet, güler yüzlü, küçük olanaklarla mutlu olabilen bir kişiliği vardı. Babasının zamanında pek çok saha kapatmışlar, şansları yardım etmediğinden iyi bir yatak bulamamışlar. Daha önce tekstil işiyle uğraşıyorlarmış, sermayeyi yeraltına gömmüşler. Sami Bey şimdi yeraltına kapattığı parayı kurtarmak için çalışıyordu. Onunla, Yeşilova, Tefenni, Acıpayam ilçelerinde pek çok sahaya gittik. Bir maden mostrasına gittiğimiz zaman araziye evvela o değerlendiriyor, aynı yerde birbirinden kırk-elli metre uzaklıkta ince bir maden daman varsa işte cevher buradan dalıyor, buradan çıkıyordu. Bu dağın altında büyük bir kütle yatmaktaydı. Merakla, endişeyle gözlerimin içine bakıyor, benim de öyle söylememi istiyordu. Ne yazık ki söyleyemiyordum. Yine de ümidini yitirmiyordu. Madencilik onu bir kumar masası gibi çekmişti; bu masada yitirdiğini yine bu masada kazanmak istiyordu.

Sahalardan birinde, cevher olduğuna kesin inançlıydı. Onunla ilgili anlattığı bir ocak hikayesi bile vardı. Burası bir tarlaydı, arazinin üzerinde pek çok cevher

parçalan bulunuyordu. Anlattığına göre eskiler bu tarladan yirmi metre bir kuyu inmiş, kuyunun tabanından sürdükleri galeri onbeş metre sonra cevher kütesine ulaşmış, ama cevheri alamamışlar, öyle anlatıyordu..

Çalıştığım şirketin genel müdürünü Sami Beyin anlattığı araziye götürdüm, sondaj yapmak istediğimi söyledim. Yardım edecektik. Cevher bulursak bize sa-tacaktı. Anlatılanlara ve arazideki cevher döküntülerine bakarak aramanın olumlu olabileceği olasılığı vardı Sami Beyin söylediği yerlere ellişer metre derinliğinde on sondaj yaptık. Ne yazık ki hiç bir şey bulamadık.

Anadolu'da Sami Bey gibi pek çok madenci vardır, ömürlerini yitirirler de ümitlerini hiç yitirmezler. Bir çok cevher yatağının bulunmasında onların da payı olduğu yadsınmaz. Hepsinin şansı bol olsun.

MADENCİ

Biz, madenciyiz

Yaşamımız dağ başlarında geçer.

Düşüncelerimiz taş üzredir.

Dilimiz taşça konuşur. Taşça söyler.

Tüm sıcaklığımızla kucaklarınız

Yer altını.y er yüzünü Kedi gibi

içine içine sokulur Çözümleriz

doğanın gizini

Alın terimizle yoğurur toprağı Krom

olur. demir, bakır, kurşun, kalay oluruz.

Menevişli denizlerin kenarında

Mermerden saray oluruz.

Evinizde süs Sofranızda tabak

Banyonuzda fayans olur Sizi

sevgiyle birbinize bağlayan

Parmağınızda alyans oluruz

Petrol olur kömür oluruz.

Yarım yaşanmış ömür oluruz

Yitersck öldü sanmayın bizi

Sonsuzluğa kanat açarız

Akdonlu güvercin olur Her

gün üstünüzde uçarız.

Faik Yazıcı

MADENKEŞ MEDDAHIN TİRADI

Fahri Bozbaş / Tiyatro Arın Yönetmeni

Ömür dediğin nedir ki! Gelip geçer. Hele de; taşla, toprakla, madenle yoğrulmuşsa... Küle dönmüş kömür misali tükenip gider. Şuncacık çocukken ana kucağında, biraz büyüyünce okul sırasında, asker ocağında, iş kuyruğunda, maden ocağında, yarin yancağında, televizyon karşısında, park oturağında...

Dolambaçlı yoldan değil de, kestirme anlatırsak böyle! Ama yinede "benim har'ım kalmadı kül oldum" dememeli insan. Gasilhaneci'nin tas tas döktüğü su bedene değip de tahtalı köy selametine ermedikçe; her bir kişi, her bir zat, her bir Adem içindeki "har" ıyla "hor"a geçecek bir şey yapmalı mutlaka. En azından memleketin bu gidişatına dair bir şey söyleyebilmen.

Son perde, son sahne; tahtalı köy selameti evvelini ele alalım. Epeyce evvelini tabi.! Tekaüt olmuşsun, yani emekli. Bir elinde baston oturmuş parkta güvercinlere yem atıyorsun. Yamndakilerin duyabileceği bir ses tonu ile şunu söyleyebilmelisin. "Bu güvercinler de politikacıların aslının asliyem verdikçe, seçim zamanı gibi hep yanimizdalar. Ondan sonra pır pır pır uçup gidiyorlar. Olmadık zamanda pıt pıt pıt bakmışsin tepemize şey yapıyorlar... Şey, şey işte... sıcıyorlar." Ben demedim emekli bir amca dedi "Amca ne diyorsun?" dedim. "Ağzından yel alsın, yanarsın alimallah" dedim. "Bir duyan olur yaşma başına bakmazlar... hoppa..." dedim "Kim duyarsa duysun, kimden korkacakmışım! Ne olacakmış; Korkunun ecele faydası var mı?" dedi. Bastonu ile parkın ortasındaki heykelin kaidesini gösterip "bak şuraya, ne yazıyor, oku" dedi. Atlı heykelin altındaki

kabank harfleri birleştirip okudum "Bir ülkede namusuzlar kadar namuslular da cesur olmadıkça o ülkede kurtuluş çok zordur" diye yazıyordu.

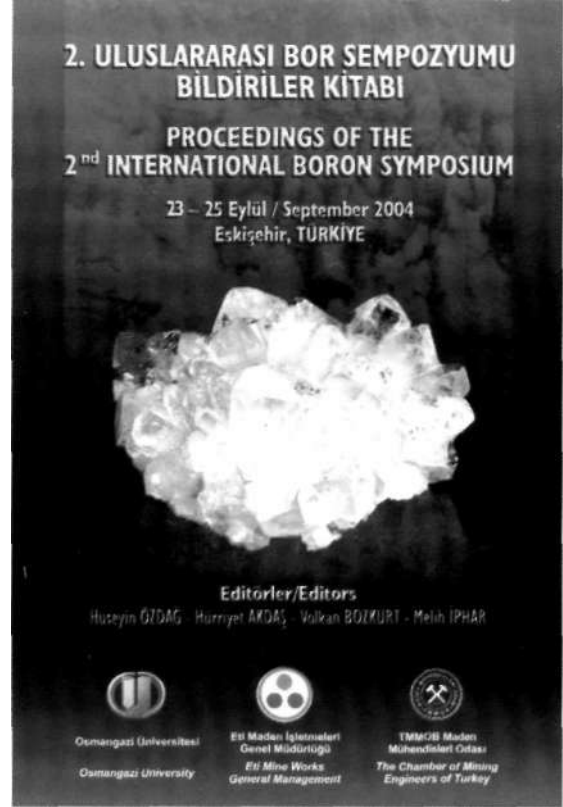
Bir bilemedin iki cümleden ibaret ifade bulan emekli amcanın "har"ı benim nezdimde "hor"a geçmişti. Mütevazı bir maharetle de olsa bu "har"ı harlandırmak şahsıma düştü. Bunun için de "tez elden körük, tez elden kazmakürek, kömür ve tabi ki ömür gerek" deyip yola koyuldum. Burada buluştuk. Ama önce "merhaba" demek gerek. Evet evet "MERHABA".

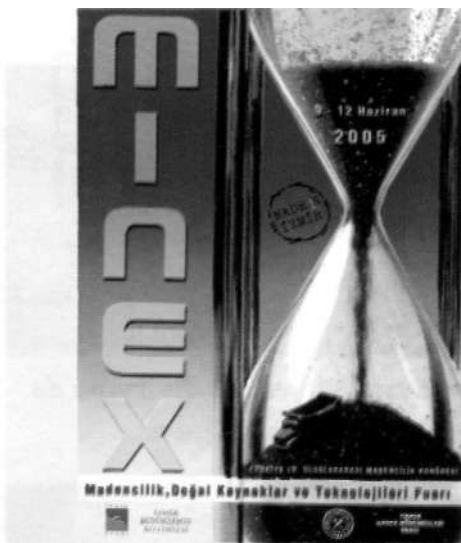
Çok çok çok sayın baylar ve bayanlar, merhaba Azıcık bile sayın olmayan baylar ve bayanlara da merhaba/Merhabamızı aşırı bulan deniz aşın ülkedeki saym-maym baylara ve bayanlara da merhaba./Bu gidişata "dur" diyen tayıncıya merhaba Bu gidişata "dur" diyeni "vur" diyen hayına da merhaba/Bu gidişata "dur" diyeni "vur" diyene "gavur" diyen kayınvalidelere, kayın-

pederlere, kayınbiraderlere cümle aile efradına merhaba./ Varagelden inene, yol boyu yürüyene/Faytona binene, islime yol verene/Gözüne sürme çekene, tık nefes öksürene/Arabayı itene, bel ağrısı çekene/Kama üstünde yatana, çene kömür atana Ameleyi ustayım diyene, arkayı düşürene/Amirim memurum diyene, peynir ekmek yiyene/Yeni damar sürene, ağlayana gülene/Hak bilip hak verene, Kerem gibi yanana/ Uykusuz kalıp da yine de buraya gelene/Memleketi satana cephe alana merhaba./Merhaba can dostlar./İşte çıktık alana, selam verdik dört bir yana/Sözümüz anlayana. Merhaba./Haydi "har"ımızı harlamaya.

YENİ YAYINLAR

MADENCİLİK FUARI

TÜRKİYE 19. ULUSLARARASI MADENCİLİK KONGRESİ ve MADENCİLİK, DOĞAL KAYNAKLAR ve TEKNOLOJİLERİ FUARI

Türkiye 19. Uluslararası Madencilik Kongresi kapsamında düzenlenecek olan Madencilik, Doğal Kaynaklar ve Teknolojileri Fuarı 9-12 Haziran 2005 tarihlerinde İzmir'de düzenlenecektir.

KÜLTÜR SANAT ve AKTUALİTE

Mete Alpsar / Maden Mühendisi

ABD İRAK'A BARIŞI BÖYLE TAŞIYOR

ARKA TAŞ

Orta Asya'da, savaşın ok ve yay ile yapıldığı dönemlerde savaşçılar, arkalarından gelebilecek bir saldırıyı önlemek için, sırtlarını önceden bu amaçla hazırlanmış bir TAŞ'A dayarlardı. Bu taş "ARKA-TAŞ" veya Azerbaycan'daki telaffuzuyla "ARKA-DAŞ" olarak adlandırılırdı. "Dostluk" kavramının zaman içinde, insanın arkasını yaslayabileceği ve kendisini olabilecek kötülüklerden koruyacağı fikri ile özleştirilmesi sonucu "arkadaş" kelimesi "dost" anlamında dilimizdeki yerini buldu. Sırtınız "arka taş"sız kalmasın..

Maden Mühendisi İbrahim Demircan'dan bir fıkra

YATIK SEKİZLER

Temel ile İdris Üniversite de okuma kararı almışlar. Üniversite sınavlarına hazırlanmışlar. Temel ve İdris bu gayretli ve istikrarlı çalışmaları sonucunda istedikleri bölüme girmişler.

Temel ve İdris'in üniversite de dersleri bir hayli iyi. Tek sıkıntı Temel' in yüksek matematikten teklemesi. Ancak Temel'in okula devam edebilmesi için bu dersi öyle veya böyle geçmesi gerekiyor.

İdris Temel'e göre şanslı ve bu dersten başarılı. Temel düşünmüş taşınmış ders çalışmak da zor, dışarıda havalar çok güzel, Fadime ile gezmek varken bu dersten smava hazırlanmak işine gelmez. Temel der ki; "İdris sınavda senin arkandaki sıraya ben oturayım, sen sorulara cevap verdikçe aynısını bende yazılı kağıdıma geçireyim. Senin nasıl olsa bu dersten sıkıntın yok." İdris kabul eder. "Ne de olsa arkadaşız" der.

Zaman geçer sınav günü gelir. Sınavda aynen İdris önde Temel arkada soru kağıtları dağıtılır. Soruların çoğu integral hesapları. İdris başlar soruları cevaplamaya. Arka sırada Temel de kopya çekmeye başlar. Sınav sonuçlanır. Salon çıkışında İdris sorar "Temel kopya çekebildin mi der. Temel'in cevabı; "İdris bütün soruları senden yaptım, hatta sen sekizleri yatık yatık yapmışsın ben bunları da düzelttim" der...

KULTUR-SANAT

küçük adam

Çaycı, kaynakçı, kepçe operatörü, lağımçı,
tahancacı, pompacı NECATI F ÖRMEN'e
(biz ona küçük adam derdik)

bedeni çocuk
yüreği dağ
gülüşü gizli
kekik kokulu kardeşliği

gözleri tozlu
düşleri ışıklı
emeği kan ter içinde
elleri sevgili

ansızın çıkagelirdi sesi
tünel sıcaklığı söylerdi

-neredesin küçük adam
düşlerimiz merak susar

-kara sövgünün koridorlarında kaldım
vardiyam uzadı sesimi sakladım

-sesin geldi sen geç kaldın
sevda soframıza uzanmadın

-geleneksel sefilliğimi yaşadım
girdaplı karanlıklarda üşüdüm

-seslendik sana el verdik
yüreğimizi raylara serdik
kömür duvarların ardından
aydınlık sesini bekledik

-arını deldim de geldim
lağımı attım da geldim
bir damla umut istedim
ölümü tattım da geldim

-sağolsun başın küçük adam
kuruttuk gözümüzdeki tuzları
bir avuç kaygı demledik sana
katıl artık aramıza

ağıtlardan sıyrılır da gelirdi
oturunca bal tadında söyleşir
kimileyin çocuklarca gülerdi
bir tutam kendinden katar
ip atlayan dostlukları dinlerdi

-öleceğiz bir gün küçük adam
kimimiz perakende kimimiz toptan

şimdi haydut kahkahalar atalım
kurtulalım deri altı karamsarlığımızdan

kadife kirpiklerini kapardı
pazen gülüşlere pastel renkler katardı
yıldız kayımı düşünür
bindallı umutlar dokumaya başlardı

-yolun yeryüzü olsun küçük adam

Mete Alpars

4000 YILLIK YASA

Eğer bir müteahhidin sağlam yapmadığı bir binanın çökmesi sonucunda bina sahibi hayatını kaybederse, müteahhit ölüm cezasına çarptırılır, eğer bina sahibinin oğlu hayatını kaybetmişse, müteahhidin oğlu ölüm cezasına çarptırılır; eğer bina sahibinin kölesi hayatını kaybetmişse, müteahhit aynı değerde bir köleyi bina sahibine verir. Eğer müteahhidin sağlam yapmadığı bir binanın çökmesi sonucunda bina sahibinin malları hasar görmüşse, müteahhit binayı yeniden yapacağı gibi, bina sahibinin tüm zarar ve ziyanını da karşılayacaktır. Bir binanın inşaat kurallarına uyulmadan yapılan bir duvar yıkılırsa, müteahhit tüm masrafları kendisine ait olmak üzere o duvarı sağlamlaştırmak zorundadır.

BABİL KRALI HMMURABI
M.Ö. 2000

YERALTINDAKİ CEVHERİ ÇIKARAN YÜREĞİMDEKİ CEVHERİ DE ÇIKARIR!...

(Bu atasözü değil metesözü)

m.etealp@mynet.com